

'Clustering moet een betere ene

Een jaar of vijf geleden was het vormen van een energiecluster van meerdere telers makkelijker dan tegenwoordig. Dit heeft te maken met de liberalisering van de energiemarkt en de energiebalans, die de moderne teler op orde heeft. Clusteren heeft veel voordelen. Er moet echter wel een reden zijn voor het clusteren, want de deelnemers zitten lang aan elkaar vast.

Bram Hanemaaijer: "Met clusteren is flink op de energiekosten te besparen, maar bedenk wel dat je vele jaren met elkaar moet samenwerken."

De deelnemers van het cluster in Bergschenhoek besparen jaarlijks 10 tot 20% op de energiekosten.

TEKST: HARRY STIJGER BEELD: ERIC VAN HOUTEN

Bij een energiecluster gaat het om het ontwikkelen en beheren van een collectief energievoorzieningssysteem en andere collectieve systemen. Door de liberalisering van de energiemarkt is het gemakkelijker geworden om een geheel eigen gas- en elektriciteitsnet aan te leggen en te beheren.

De investeringen in de aanleg van een gezamenlijk netwerk zijn veel lager dan de kosten van individuele aansluitingen bij elkaar opgeteld. Met een eigen net kan er gezamenlijk met kwantumkorting worden ingekocht en met één grote aansluiting zijn de transportkosten een stuk

lager. In de onderhandelingen met een leverancier van gas- en elektriciteit staat een cluster van tuinbouwbedrijven ook sterker.

Remming van clusters

Voor het vormen van een cluster van bedrijven is het lange termijn denken wel van belang. "De investeringen in installaties en apparatuur, maar ook de afspraken die je als telers met elkaar maakt, doe je niet voor een paar jaar. Clusteren doe je voor 15 tot 20 jaar. Als teler moet je dus alles goed overdenken voordat je eraan begint, want het is een lange tijd die je niet helemaal kunt overzien", zegt Bram

Hanemaaijer van Agro AdviesBuro.

Zo zitten de 35 bedrijven van het cluster Made vanaf 1988 vast aan een 25-jarig contract voor de afname van restwarmte van de Amercentrale, die ze zelf aanvullen met ketelwarmte. "Door de liberalisering heeft dat contract wel z'n beperkingen gekregen. Zo heeft energieleverancier Essent een 'uitvalcapaciteit' voor die telers moeten regelen. Daarnaast maken ze nog geen gebruik van WKK-installaties omdat deze niet in het gebied passen, terwijl het wel interessant is. Dat is een remming van het cluster", aldus de adviseur, die weet dat de meeste telers nu het contract zo niet meer zouden aangaan. Door de ontwikkelingen in de markt, veranderen er dingen die aanpassing van de afspraken vragen.

In het cluster Bergerden (bij Arnhem) zijn bedrijven verplicht aangesloten op de centrale energievoorzieningen. "Er wordt gesproken over 10% besparing, maar van wat? En geven die lange contracten wel voldoende vrijheid?", vraagt Hanemaaijer zich af. Dit is ook van toepassing op het cluster Runderdaal (bij Emmen).

Lagere piekbelasting

De koppeling van rozenbedrijven aan tomaten- of potplantenbedrijven is ideaal om te clusteren, omdat potplanten weinig CO₂ en geen groeilicht (elektriciteit) nodig hebben.

In 1999 als de veranderingen in de energiemarkt eraan zitten te komen, ontstaat het begin van het cluster Bergschenhoek. Zes telers van verschillende groente- en siergewassen zetten met hulp van Agro AdviesBuro een cluster van 20 ha op.

"Door schaalvergroting kun je meer doen

energiebalans opleveren'

dan de bedrijven afzonderlijk, als het gaat om investeringen, inzet van techniek en inhuren van kennis. Ook is door herverdeling van de onderlinge piekcapaciteiten de benodigde piekcapaciteit voor gas en elektriciteit lager dan de optelsom van de afzonderlijke bedrijven", meldt Hanemaaijer.

In het cluster wordt 20% van de grootste gaspiek afgevlakt met bio-olie. Het was eerst de bedoeling om biovet te gaan stoken. Alleen de vergunning hiervoor is een langdurig gevecht met de overheid geworden, omdat biovet in Nederland niet erkend wordt als duurzame brandstof.

Verplichte energiestrategie

Het cluster Bergschenhoek ligt in het restwarmtegebied van de RoCa-centrale, waar warmte (1 megaWatt/ha/uur) en CO₂ (100 kg/ha/uur) van wordt betrokken. Hanemaaijer: "Ze zijn de voortrekkers van de eerste restwarmtecontracten in dat gebied geworden. Eneco was blij met dat project voor het goed kunnen inpassen van restwarmte, voordat de rest van de telers kwam."

De telers beschikken over een energiestrategie, die wel verplicht is bij het clusteren. Een aangestelde energiemanager heeft de taak om het verbruik van alle clusterleden te bewaken en te optimaliseren (zie pagina 22). Voordeel van een cluster is ook dat er makkelijker nieuwe ontwikkelingen ingepast kunnen worden, zoals een WKK-installatie. De groentebedrijven hebben hierdoor meer CO₂ en de sierteeltbedrijven goedkopere elektriciteit. In de afgelopen jaren is er 10 tot 20% voordeel op energiekosten behaald. De totale investeringen zijn verdeeld naar ratio van het energieverbruik. Het aandeel van iedere teler zit in een stichting op basis van een mandeligheid (= een onverdeeld deel van de totale investering). De financiële tekorten of overschotten worden verdeeld volgens het geïnvesteerde vermogen. "Een cluster vraagt naast zakelijke besluitvorming over berekeningen en investeringen ook een vorm van vertrouwen. Als dat er niet is, bouw je geen cluster op", weet de adviseur.

Goede energiebalans

Een goede energiebalans is belangrijk, anders heeft clusteren geen zin. Hanemaaijer plaatst hierbij enkele kant-

tekeningen: "Nu is de basis voor clusteren al minder dan in 1999. De bedrijven zijn al geoptimaliseerd. Want met grote bedrijven, die alles al geregeld hebben, en een eigen identiteit naar buiten willen brengen, wordt het lastig een cluster te vormen waarin je gezamenlijk dingen moet doen en afspraken maakt."

Zo zijn vorig jaar in het glastuinbouwproject de Hoge Zuidplaspolder in Moerkapelle zes bedrijven, van 5 tot 13 ha, zelf de energiebalans gaan optimaliseren. "Een cluster voegt dan weinig toe en vraagt dan alleen meer organisatie, meer energiemeters en goede marktconforme afspraken. Deze laatste moet je in een cluster na een paar jaar wel eens herzien, bijvoorbeeld omdat de kortingsregelingen op de gasprijs wegvallen. Als clusterleden moet je ook de moed hebben om de contracten open te trekken."

In de Hoge Zuidplaspolder zijn wel alle energievoorzieningen centraal gebouwd. Dit biedt mogelijkheden voor de toekomst, omdat het bijvoorbeeld met gesloten telen en/of inzet van warmtepompen interessant kan zijn.

In de Overbuurtse polder, een gebied van 80 ha tuinbouw rondom het GlasKasTeel, is toebedeeld aan 9 bedrijven. Ook daar wordt gekeken naar clusteren. Eneco legt er één grote elektrastructuur aan en er

komt een gasonderstation van vereniging van eigenaren, waarmee (regionale) gastransporten voorkomen worden. Ook de Botlekpijp voor CO₂ komt er.

Voordelen

Onder voorwaarden zijn er veel voordelen te behalen met een cluster, zoals het delen van energiekennis, het sneller instappen in nieuwe ontwikkelingen, een groter inkoopkwantum en het afstemmen van de onderlinge verschillen in energievraag.

Daarnaast zijn er ook enkele minder positieve punten te noemen: het inleveren van de eigen identiteit; de langdurige afspraken, die lastig kunnen zijn bij nieuwe ontwikkelingen en het komen tot goede verdeelsleutels.

SAMENVATTING

Clusteren geeft veel voordelen, met name lagere energiekosten. Voor het clusteren moet wel een reden zijn, want de deelnemers zitten een lange periode aan elkaar vast. Clustervorming komt nu niet meer vanzelfsprekend van de grond en kan soms een remming geven.

Bram Hanemaaijer: "Met clusteren is flink op de energiekosten te besparen, maar bedenk wel dat je vele jaren met elkaar moet samenwerken."